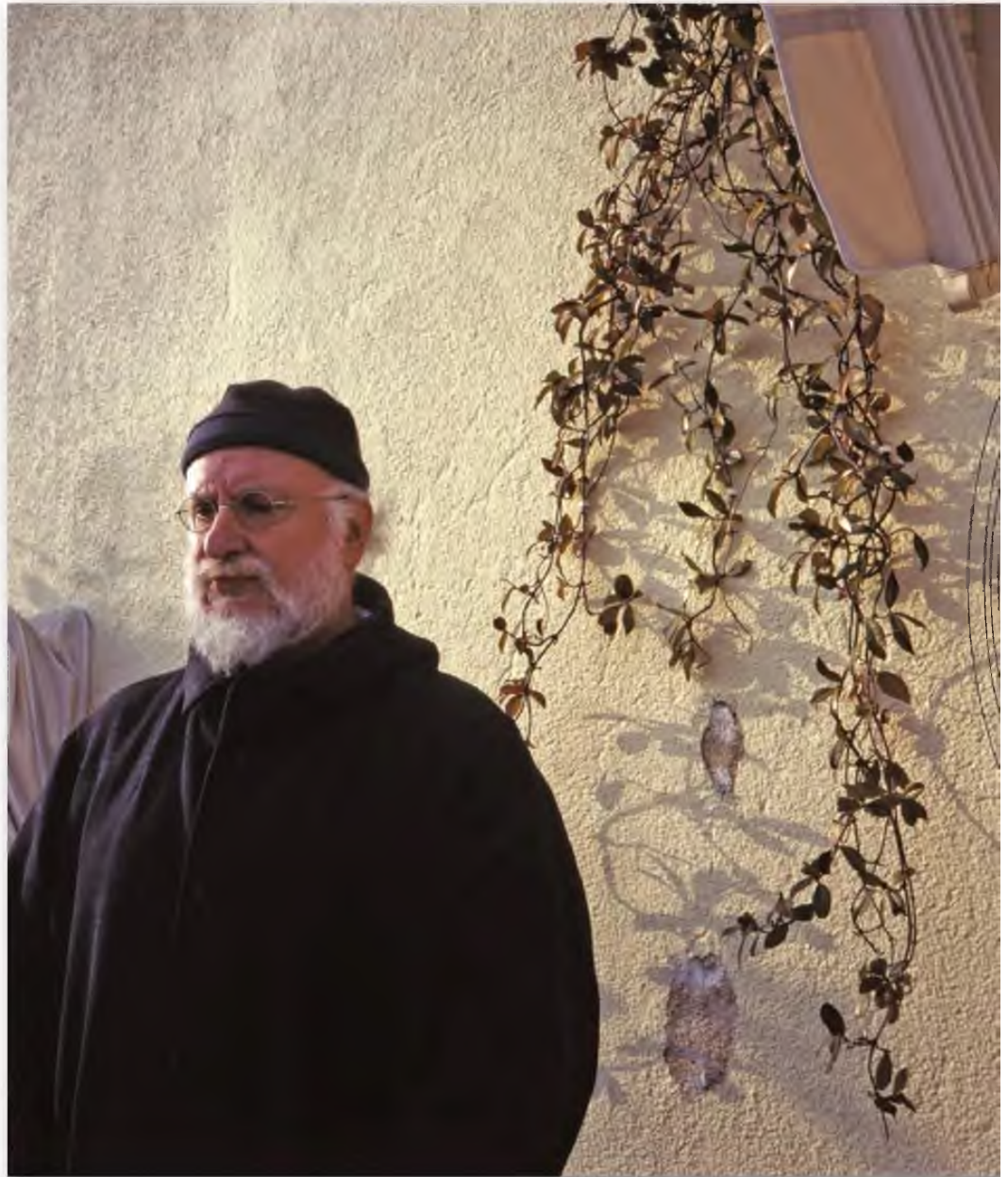

● BIBLIO

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΒΟΥΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

● BIBΛIO

Μετά φόβου Θεού, πίστewς και αγάπης έλεγε ότι ζωγραφίζει τα γυμνά του ο Γιάννης Ταορούχης στο κείμενό του «Πα το ζεϊμπέκικο» το 1982, μετά αγάπης και ομολογίας μιας δικής του πίστewς, ελληνοθρεμμένης και ξέφρενης, ξεδιπλώνει ο Διονύσης Σαββόπουλος τις πιο χαρακτηριστικές στιγμές της ζωής και της καριέρας του στην αυτοβιογραφία του *Γιατί τα χρόνια τρέχουν χύμα*. Εδώ ο αφηγητής Σαββόπουλος γίνεται, για μία ακόμα φορά, ο γνωστός παραμυθάς της προφορικής μιας παράδοσης όχι μόνο για να μας θυμίσει όλα όσα τον διαμόρφωσαν αλλά και για να ζητήσει συγγνώμη γιατί, όπως θα έλεγαν οι στωικοί φιλόσοφοι, ήταν λειψός επειδή τίποτα ανθρώπινο δεν του ήταν ξένο. Ως εκ τούτου, δεν μετανιώνει για τα σφάλματα και τις λοξοδρομήσεις στο πλαίσιο της συγκυρίας των ιστορικών ημερών αλλά εμφανίζεται πολύ έντονα απολογητικός στους δικούς του ανθρώπους και τους ομοτέχνους του, σαν ένας τρυφερός καλλιτέχνης που φοράει τον φαρτό μανδύα της θνητότητας. Εκεί λέει ότι μετρήθηκε και βρέθηκε λειψός, καθώς, μεταξύ άλλων, φέρθηκε άδικα στον γιο του επειδή του έσπασε το ωραίο, καινούργιο ποδηλατάκι του, ζήτηψε και απομακρύνθηκε από τη συζυγική κλίνη, ήταν σκληρός με τους γονείς του και

την οικογένειά του, φάνηκε παραδόξιος και ενίοτε αλαζονικός προς φίλους και ομοτέχνους του, από τους οποίους ζητάει επίσης συγγνώμη, ειδικά από τους τεθνεώτες Μάνο Χατζιδάκι και Θάνο Μικρούτικο – αυτή η αναγκαστική συνάφεια με τους ανθρώπους που αγαπούσε τον έφερε, όπως λέει, κοντά στο μέτρο των πραγμάτων. Από μια τέτοια συγγνώμη για τη στάση του προς τη Σοφία Βέμπο, που τον επισκέφθηκε μια φορά στο μαγαζί όπου εμφανιζόταν, και ως φόρος τιμής γράφτηκε το 1993 το «Ρεφραίν σ' αγαπά», όπου αναφέρεται «στον θείο Μίμη Τραϊφόρο» και «στη Βέμπο τη θεά», επικαλούμενος την ανατροπή του τραγουδιού που έρχεται στο ρεφραίν.

Είναι η ίδια αυτή η ιερή θνητότητα που τον έφερε στη ζωή, παραμονή του Εμφυλίου, στις 2 Δεκέμβρη του 1944, προδιαγράφοντας την έντονα ανήσυχη κλίση του και τον αποσυνάναγο χαρακτήρα που τον έκανε να φαντάζεται στιχάκια μαζί με μουσικές, ήδη από πολύ μικρή ηλικία, στο εφηβικό κρεβάτι και αργότερα στα κρατητήρια ή στον στρατό, όπου, για να μην τρελαθεί, μετέφρασε το «Wicked Messenger» του Ντίλαν, το οποίο έγινε ο γνωστός λειψός «Άγγελος Εξάγγελος». Είναι αυτός ο μαντατοφόρος Άγγελος, όπως γράφει, που «μιας έλεγε μόνο ό, τι θέλαμε να ακούσουμε, και ποτέ την αλήθεια». Το ειρω-

νικό στοιχείο που αμφισβητούσε την επιβολή μιας μόνης αλήθειας, είτε επρόκειτο για πολιτικές ιδεολογίες είτε για απνή δόγματα, διαπέρασε τη μουσική και τους στίχους του Σαββόπουλου, μάλιστα ο ίδιος επιμένει ότι είναι αξεδιάλυτα συνδεδεμένα (όχι μόνο οι στίχοι αλλά και η μουσική είναι ολόκληρος χαρακτήρας στα τραγούδια του, όπως ο ρυθμός και ο τόνος). Ο ίδιος εξηγεί ότι η διαρκής λογοκρισία που υφίσταντο τα τραγούδια του την εποχή της χούντας προκάλεσε αλλαγές όχι μόνο στους τίτλους και τους στίχους αλλά και στον ρυθμό, μαζί και αναγκαστικές σιωπές στη θέση των κομμένων λέξεων. Μακριά από τη χώρα του, κατά τη διάρκεια της χούντας, στο Παρίσι, στο στέκι Σεν Κλοντ, έγραψε την «Ωδή στον Τσε Γκεβάρα», που για να το περάσει από τη λογοκρισία το έκανε «Ωδή στον Καρλίσκακη». Είναι το ίδιο στέκι όπου έπαιζε φλιπεράκι με τον «ασυναγώνιστο», όπως λέει, Φασιανό. «Πέντε μήνες στο Παρίσι τραγούδια έγραφα και έπαιζα φλιπεράκι».

Κράτησε και τις ωραίες εικόνες από τα πλήθη που παρατηρούσε, όπως πάντα, στον δρόμο ή στους στίχους του Ζακ Πρεβέρ, «όπου η όμορφη μέρα τραβάει τον εργάτη απ' το ρούχο του», που ενέπνευσε το «Ήλιε κόκκινα αρχηγέ», απ' όπου, όμως, αφαιρέσε, λόγω λογοκρισίας, το επαναστατικό κόκκινο, το οποίο είδαμε κατόπιν να γίνεται το κόμμα που τρα-

βάει από το μανίκι, μια ειρωνική επισκόπηση του καταναγκασμού της αριστεράς, που τον έβαλε στα μαύρα κατάρτιχα. Εξαιτίας αυτού του στίχου, μάλιστα, κάποια χρόνια αργότερα οι Κερκυραίοι κομματάρχες του ζήτησαν να αναβάλει μια συναυλία στο νησί τους, ενώ και πάλι λόγω πολιτικής ορθότητας έφτασε να διαφωνήσει με τους υπεύθυνους της απόδοσης της μουσικής του στους *Άχαρνες* του Αριστοφάνη το 1976 στο Θέατρο Τέχνης· αποφάσισε τελικά να κάνει μια δική του παράσταση με τίτλο «Ο Αριστοφάνης που γύρισε από τα θυμαράκια» σε υπόγειο της Πλάκας. Μαζί του τότε τραγουδούσαν, μεταξύ άλλων, οι Σάκης Μπουλάς, Νίκος Παπάζογλου, Μανώλης Ρασούλης, Μελίνα Τανάργη, Νίκος Ζιώγαλας και Βαγγελής Ξυδής, δηλαδή κάποιοι από τους συνενόχους σε αυτό το παράξενο μοναχικό κάστρο του τραγουδοποιού, το οποίο διαφύλαξε και τίμησε, με δονκιχottική τρέλα, αριστοφανική χαρά και ανατρεπτική θυμοσοφία σε όλη τη ζωή του.

«Ό,τι έγραφα είναι ένα τραούλισμα νομίζω. Αυτό είναι για μένα ή μουσική: τό θείο τραγούδι που ένα αδέξιο παιδί τό λέει κομπιάζοντας, έχοντας στην καρδιά την ακατόρθωτη μελωδία μιάς λαχτάρας για τελειότητα από ένα πλάσμα που δέν τήν έχει»,

ΣΤΟ UNION CHAPEL ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

«ΜΑΡΤΙΟΣ 1965. ΜΟΛΙΣ ΒΗΚΕ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΜΟΥ 45ΑΡΙ, ΦΩΤΟΓΡΑΦΗΘΗΚΑ ΣΤΟ ΔΙΣΚΑΔΙΚΟ 'ΤΑΣΙΔΗΣ' ΜΕ ΤΟ ΠΡΩΣΩΠΙΚΟ. ΑΠΟ ΠΑΝΩ ΜΕ ΚΟΙΤΟΥΝΕ ΤΑ ΕΙΔΩΛΑ»

ΜΕ ΤΟΝ ΜΑΝΟ ΛΟΪΖΟ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ
Γιατί τα χρόνια τρέχουν χύμα
Σελ. 336
Εκδόσεις Πατάκη

2018, ΗΡΩΔΕΙΟ

γράφει σε μία από τις πιο όμορφες στιγμές αυτού του γραμμένου σε πολυτονικό βιβλίου.

Η φελινική παρέλαση των ζωντανών και των νεκρών δεν σταματάει στιγμή να περνάει μπροστά από τα μάτια του αφηγητή, ο οποίος στήνει την αυτοβιογραφία με την απαραίτητη λεπτή σκηνοθεσία –ο μουσικός οφείλει να έχει στο κεφάλι του όλη την παράσταση, κατά τον ίδιο– που σκοπό έχει να μετατρέψει σε δημιουργία το φευγάλο, το οδονηρό, ακόμα και το ανόητο. Ως εκ τούτου, η μουσικοποιητική διαδρομή του Σαββόπουλου δεν έχει σχέση με το επικό, όπως επιμένει σε καίριες στιγμές του βιβλίου, αλλά με το ατελές και το ανθρώπινο, όπως προτάσσουν οι στίχοι του αγαπημένου του ποιητή και συντοπίτη Νίκου-Αλέξη Ασλάνογλου –μεγάλη του επιρροή, όπως ομολογεί– και οι περιγραφές του φίλου του, λογοτέχνη Πύργου Ιωάννου. Ανέκαθεν, άλλωστε, υπήρξε ένας πλάνητας, σαν τους λαϊκούς περιηγητές του Μεσοαίωνα ή σαν τους δικούς του «Πλανόδιους», γεμάτος αναμνήσεις από ταξίδια με ένα βαπόρι από την προκυμαία της Θεσσαλονίκης για το Μπαχτσέ Τοιφλάκι με εύθυμες παρέες και έναν ανέμελο, αν και πονεμένο, λαϊκό κόσμο. Πολλές διαδρομές συναντιούνται με έναν παράδοξο τρόπο στο βιβλίο: από αυτήν που τον έφερε με οσοστό, με μια νταλικά, οριστικά από τη Θεσσαλονίκη στην Αθήνα, αμέσως

μετά τη δολοφονία Λαμπράκη, ή εκείνη που τον οδήγησε, μαζί με τη γυναίκα του, την εγκυμονούσα τότε Άσπα, μέσω Μιλάνου, από το Παρίσι πίσω στην Ελλάδα, όπου και συνελήφθη.

Ο ίδιος ομολογεί ότι πέρασε πολύ δύσκολα την περίοδο των βασιανιστηρίων στην περίφημη ταράτσα της Μπουμπουλίνας, όπου τον ρωτούσαν επίμονα πού είναι ο Μίκης Θεοδωράκης, μετά την αμήχανη ομολογία του Γρηγόρη Μπιθικώτση ότι ο καταδικωμένος συνθέτης βρισκόταν κάπου με τους νεότερους ομότεχους που τον περιέβαλλαν. Δύσκολες ήταν και οι στιγμές της αποδοκιμασίας του στις μπουάτ αλλά και αργότερα, την περίοδο του «Κουρέματος», για την οποία γράφει χαρακτηριστικά:

«Μέ το Κούρεμα έκανα στροφή πρὸς τὴ Δεξιά, μπαλιντισμένος με τὸν ψευτοπροοδευτισμὸ τῆς ἐποχῆς καὶ τὴν ἀλαζονεία του. Ἦταν ἕνας προοδευτισμὸς νεφελώδης, ἀντιπαραγωγικὸς, πολὺ κουλτουριάρης κι ἐντελῶς ἀντιπνευματικὸς. Δυστυχῶς, ἡ Ἀριστερὰ ἀφέθηκε νὰ παρασυρθεῖ ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν φτηνιάρικο προοδευτισμὸ. Παλιοὶ ἀριστεροὶ πού, δικαιολογημένα, μισοῦσαν τὴ Δεξιά, ἐπειδὴ κάποτε τοῦς

ταπεινῶσε καὶ τοῦς ἀνάγκασε νὰ ὑπογράψουν δηλώσεις μετανοίας, ἀλλὰ καὶ δὲν τοῦς ἔφυγε ποτὲ καὶ ὁ ἀνομολόγητος θυμὸς γιὰ τὴν ἴδια τους τὴν Ἀριστερὰ πού τοῦς ἐμπλέξε τότε, μόλις ζεπετάχθηκε τὸ ΠΑΣΟΚ, μετακόμισαν σύσσωμοι.

Τὸ ΠΑΣΟΚ ἔγινε τὸ καταφύγιο κάθε πληγωμένου ἐγωισμοῦ. Ἄσε δὲ τὸν λαϊκισμό του. Ἦταν τόσο, πού ἐπῆρασε βλαπτικὰ ὅλο τὸ πολιτικὸ σύστημα, ὅλα τὰ κόμματα σχεδόν. Πολλὸς φανατισμός».

Παραδόξως, ο Σαββόπουλος δεν αναφέρεται, παρά αποσπασματικά, στην περίοδο του ΣΥΡΙΖΑ, ομολογώντας ότι το 2015 ήταν γι' αυτόν οδονηρή εμπειρία, και αποφεύγει την πολιτική ανάλυση, δίνοντας μάλλον παραπάνω έμφαση στα αποσυνάγωγα ξεσπάσματα που διαμόρφωσαν τον κύριο κορμό της καριέρας του. Ακόμα και οι διευθυντικές ή υπεύθυνες θέσεις, όπως αυτή στη Lyra, αναφέρονται λόγω των ονομάτων που παραδέχεται ότι έφερε στην επιφάνεια, όπως αυτό του Μάκη Χριστοδουλόπουλου! Ανάμεσα στα ευτράπελα –και είναι πολλά– που παραλαύνουν από τις απολαυστικές σελίδες της αυτοβιογραφίας, που διαβάζεται ως προφορικό αντι-έπος των παλιών παραμυθάδων, περιλαμβάνονται επίσης οι διάφορες δουλειές

που αναγκάστηκε να κάνει στα δύσκολα, π.χ. το γυμνό μοντέλο στην Καλών Τεχνών, οι συναντήσεις με άλλες σπουδαίες μορφές όπως ο Χατζιδάκις ή ο Κατσιμπαλης, ενώ φωτίζονται με τον πιο τρυφερό τρόπο οι στιγμές με τον Λουκιανό Κηλαηδόνη, το αμερικανάκι της καρδιάς του, τον Μάνο Λοΐζο και τους μουσικούς του, π.χ. τον Πάνη Μπαχ-Σπυρόπουλο. Σάμπως οι μεγάλες στιγμές των γεμάτων σταδίων, των βραβείων και των επιτυχιών να περνούν σε δεύτερη μοίρα («Ο Θεός να μας φυλάει από τα σουξέ», γράφει σε σχετικό κεφάλαιο του βιβλίου). Άλλωστε, καλή η καριέρα και θεϊκό το έναυσμα που φέρνει η επαφή με τη δημιουργία, αλλά τι συμβαίνει όταν η ένθεη μούσα είναι ένα απλό βατράχι –αναφέρεται με τρυφερότητα στη σχετική ομολογία του Ζαμπέτα– και ο ίδιος ένας βασιλιάς που παρέμεινε γυμνός; Η συντριπτική, στο τέλος του βιβλίου, εικόνα, με τον συνθέτη που μένει άρρωστος και ολόγυμνος, έχοντας μόλις βρέξει την πιτζάμα του, μπροστά στη νανοκόμα, κατά την πρόσφατη περιπέτεια της υγείας του, είναι η πιο δοξαστική στιγμή στην αφήγηση του Σαββόπουλου και η ομολογία της πιο αδιαφιλονίκητης ήττας του, που είναι η ίδια η θνητότητά του. Εκεί καταλήγουν άλλωστε όλα, κι ας μας μένουν σαν σπάνια μαργαριτάρια ενός μολυσμένου από μίσση και έριδες τόπου τα μοναδικά τραγούδια του.

ΝΙΟΠΑΝΤΡΟ ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΣΠΑ

«ΕΞΩ, ΜΕ ΤΡΕΛΟΧΑΡΤΟ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΡΝΗΛΑΚΙ ΜΟΥ ΑΓΚΑΛΙΑ»

«ΜΕ ΤΑ ΜΠΟΥΡΝΟΠΟΥΛΙΑ ΣΤὸΝ ΚΗΠὸ ΤΟΥ ΖΗΣΙΜΟΥ ΔΟΡΕΝΤΖΑΤΟῦ»

2024, ΣΤΑ ΟΓΔΟΗΚΟΣΙΑ ΤΟΥ ΓΕΝΕΘΛΙΑ

ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΟ ΤΟΥ, ΡΩΜΑΝΟ, ΣΤΗ ΣΚΥΡΟ